

Правове регулювання та розвиток системи BankID

Legal Regulation and Development of the BankID System

Володимир Гула¹
Volodymyr Hula

¹ Leonid Yuzkov Khmelnytsky University of Management and Law
8 Heroiv Maidanu, Khmelnytskyi, Ukraine

DOI: 10.22178/pos.81-9

JEL Classification: K40

Received 28.04.2022
Accepted 20.05.2022
Published online 31.05.2022

Corresponding Author:
kashkinlaw@gmail.com

© 2022 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті проаналізовано розвиток системи BankID. Досліджено законодавчу базу щодо регулювання функціонування Системи BankID Національного банку України. Окреслено окремі елементи механізму роботи системи BankID. Зроблено висновок, що існуюча Система BankID: значно покращує взаємодію з користувачем, економить час та сприяє отриманню адміністративних (державних), фінансових, комерційних та інших послуг у мережі Інтернет юридично безпечнішим способом; на сьогоднішній день, нарівні з фізичним паспортом, є найчастіше використовуваним способом ідентифікації.

Ключові слова: BankID система; цифрова ідентифікація; онлайн-ідентифікація; цифровізація суспільства; Національний банк України; COVID-19.

Abstract. The article analyzes the development of the BankID system. The legal framework for regulating the functioning of the BankID System of the National Bank of Ukraine has been studied. Some elements of the mechanism of operation of the BankID system are outlined. It is concluded that the existing BankID System significantly improves interaction with the user, saves time and facilitates the receipt of administrative (government), financial, commercial and other services on the Internet in a legally safer way; today, along with a physical passport, it is the most commonly used method of identification.

Keywords: BankID system; digital identification; online identification; digitalization of society; National Bank of Ukraine; COVID-19.

ВСТУП

В науковій літературі з теорії ідентифікації особистості паспорт часто зображується у якості найбільш істотного засобу ідентифікації на державному рівні з початку XIX ст. Однак на сьогоднішній день, в епоху розвитку інформаційних технологій, паспорти втрачають свою важливість для щоденної ідентифікації особистості. У посібнику про сучасні системи ідентифікації та їх майбутнє, Д. Берч – британський фахівець із систем електронної ідентифікації – виділив три основні моделі ідентифікації в сучасному світі: континентальна, скандинавська та атлантична. Континентальна модель складається з державних посвідчень особи [ідентифікацій], що використовуються банками та підприємствами; при скандинавській моделі банки оперують до-

кументами, що засвідчують особу, які використовуються урядом та бізнесом; атлантична модель (США, Великобританія) – підприємства та банки надають низку ідентифікацій, що використовуються ними та урядом [2, с. 44]. Донедавна в Україні домінувала континентальна модель, але після розробки та вдалого впровадження в життя українського суспільства BankID можна стверджувати, що в нашій державі починає функціонувати змішана континентально-скандинавська модель ідентифікації, відповідно до якої банки беруть на себе відповідальність за перевірку особистості. BankID можна вважати віхою вітчизняної ідентифікації особистості, історія якої лише починається. На сьогоднішній день BankID є безпечним та найпростішим способом персональної віддаленої ідентифікації фізичних осіб (абонентів системи) для пода-

льшого отримання різноманітних послуг у мережі Інтернет. Коли громадяни України заходять на веб-сайти державних установ, громадських організацій, банків та небанківських фінансових установ або комерційних установ, вони можуть використовувати BankID – систему, що дозволяє засвідчити особу користувача, пов'язану з банками (у тому числі й комерційними), які є носіями персональних даних такої особи.

Мета статті. Для розуміння подальшого напряму розвитку BankID в Україні вважаємо за доцільне простежити шлях становлення та правового регулювання даної системи ідентифікації, оскільки без розуміння минулого досвіду – досягнення перспективного майбутнього стає слабко досяжним завданням.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

BankID, як і технології цифрової ідентифікації, – це європейський винахід. Саме словосполучення «цифрова ідентифікація» і принцип роботи запозичений у держав, де документообіг і надання правових, соціальних та адміністративних послуг в основному відбувається в електронному вигляді. У число таких входять, наприклад, Норвегія, Швеція, країни Прибалтики і деякі інші. Працює така система завдяки банкам-партнерам, які за заздальгедь обумовленою технологією можуть передавати персональні дані своїх клієнтів для надання онлайн-послуг [16]. BankID є логічним продовженням поступального розвитку скандинавського досвіду цифрової ідентифікації.

Цифрова ідентифікація – це розробка, коріння якої сягає початку 60-х років минулого століття, коли в Швеції набуло популярності повсюдне використання офіційних посвідчень особи, підтверджених банками. В основу системи було покладено новий підхід до виплати заробітної плати прямим переказом на поточні рахунки, запроваджений наприкінці 50-х років ХХ ст., і який через півтора роки набув поширення по всій території країни. Робітники, конторські службові особи, продавці та інші особи стали власниками рахунків у комерційних банках і мали звикнути до оплати чеками а, отже, до щоденного споживання банківських послуг. Комерційні шведські банки, які на той час обслуговували, в основному, бізнес і дуже багатих людей, також

почали надавати розширений спектр послуг широкому загалу населення та позиціонувати себе у якості «універмагів фінансів». Водночас, внаслідок такого переходу до роздрібних банківських послуг, шведські банки в суспільному житті взяли на себе відповідальність за управління документальним підтвердженням особи, яку до цього проводили державні органи. Банки у цей період почали випускати, перевіряти та поширювати стандартні посвідчення особи серед шведського населення.

Надалі застосовуваний у Швеції підхід почав поширюватися на інші європейські країни. BankID європейських країн використовується не тільки для платежів, але й для онлайн-контактів з державними органами, такими як податкова служба, система охорони здоров'я, система муніципальних шкіл тощо. Виникає питання: чому європейці використовують ідентифікацію, надану їм як клієнтам банку? Відповідь очевидна: у Європі в переважній більшості випадків домінують системи електронної ідентифікації, запропоновані банками, через відсутність альтернатив таким системам.

В Україні система BankID не з'явилася одночасно, їй передувала копітка і комплексна робота. Вона включала в себе як запровадження та використання технічних новацій, так і створення відповідної нормативно-правової бази. Варто відзначити значний вплив на можливість появи в Україні систем BankID законодавства про електронний цифровий підпис, яке було прийняте у 2003 році та за правовим статусом прирівняло ЕЦП до власноручного підпису (печатки). Ці та інші законодавчі нововведення дали поштовх просуванню цифровізації у всі сфери суспільного життя, у тому числі пов'язані з його управлінням.

Завдяки електронному цифровому підпису особистість можна підтвердити юридично зобов'язуючим способом, що відкрило широкий набір нових можливостей: проведення ділових угод та транзакцій в режимі онлайн, отримання доступу до конфіденційних даних на основі віддаленої ідентифікації тощо. Це були суттєві кроки, важливість яких неможливо переоцінити.

В Україні при ухваленні рішення про створення загальнодержавної системи BankID стало питання про те, як краще її реалізувати.

Вважалося, що створення нової інфраструктури для системи BankID потребувало б значних витрат часу, зусиль та фінансових ресурсів, на які держава в умовах хронічного дефіциту бюджету піти не могла. Тому прийняли рішення «будувати» систему, виходячи з прагматичних міркувань. Першим кроком стало з'ясування наявності необхідних досвіду і знань у галузі безпечних облікових даних цифрової ідентифікації, а також необхідної інфраструктури. Зазначений запит закономірно призвів до впровадження BankID з урахуванням вже існуючого в країні досвіду онлайн-ідентифікації, напрацьованого на той час вітчизняними банками. Вони мали необхідну інфраструктуру для високозахищеної цифрової ідентифікації, аутентифікації, а також розгалужену клієнтську базу. Клієнтам банку-учасника системи BankID більше не потрібно було фізично представляти себе та засвідчувати особу аби скористатися електронною послугою. Цей простий онлайн-доступ цифрової ідентифікації через банки є основною перевагою BankID, оскільки банківські картки має переважна більшість населення країни. Відмітимо, що власну дебетову картку може отримати і дитина, починаючи з шестирічного віку.

Показово, що успіх BankID став можливим лише завдяки співпраці як вирішального фактору для успішного впровадження системи. Окремі рішення «ПриватБанку» та «Ощадбанку», телекомунікаційних компаній у напрямі цифрового посвідчення не змогли досягти масовості серед дорослого населення у зв'язку з обслуговуванням лише його частини. Потрібно було налагодити співпрацю в даній сфері. Український уряд зіграв важливу роль в успішності BankID. По-перше, різноманітними державними структурами було усвідомлено потенціал цифрової ідентифікації та висловлено бажання і політична воля використати її можливості для надання громадянам України адміністративних послуг; по-друге, організовано взаємодію різних суб'єктів цифрової ідентифікації, їх консолідацію та практичний пошук додаткових варіантів використання цифрового посвідчення особи.

Перший практичний крок із запровадження технології BankID було зроблено в червні 2015 року, коли портал адміністративних послуг м. Львова почав ідентифікувати клієнтів «ПриватБанку» і «Ощадбанку». Почавши ви-

користовувати BankID як спільне рішення, державні та приватні структури продемонстрували далекоглядність. Безпека стала головним інтересом усіх учасників BankID. Кожен із них намагався додати свої пропозиції із вдосконалення системи, оскільки будь-які її недоліки у плані безпеки дискредитували всіх причетних. Таким чином, усі сторони були зацікавлені в тому, щоб зробити BankID максимально безпечною системою. Варто зазначити, що до 2015 року український банківський сектор створив та успішно апробував на практиці різні цифрові методи, що підтверджують особу клієнта через системи онлайн-банкінгу. Слід акцентувати увагу на тому, що на вимогу положень законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (звідси і принцип «Знай свого клієнта») це було зроблено з дуже високим рівнем безпеки. Банки зобов'язують своїх клієнтів пред'являти оригінали документів та особисто засвідчувати свою особу, перш ніж вступати з ними у ділові відносини. Українське законодавство у цьому питанні багато в чому перейняло європейський досвід, який «наріжним каменем» визначає необхідність дотримання банками суворих вимог безпеки.

На найвищому рівні створенню BankID загальнодержавного масштабу сприяла необхідність виконання окремих дій, передбачених Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затвердженою Постановою Правління Національного банку України від 18.06.2015 р. № 391 [8]. До таких дій ми можемо віднести наступні:

- підтримання можливості запровадження процедур здійснення ідентифікації клієнта без його фізичної присутності на основі використання новітніх досягнень у сфері інформаційних технологій та надійних технологічних інструментів;
- сприяння взаємодії банків з регулюючими органами з метою усунення перепон на шляху впровадження цифрових технологій, у т.ч. в таких напрямках, як використання електронного цифрового підпису, ідентифікація клієнтів, здійснення трансакцій у безпаперовій формі, укладення договорів та підготовка звітності.

Необхідність запровадження в країні спрощеної системи ідентифікації підкреслила Незалежна асоціація банків України за підтримки команд McKinsey та Finalta. Їх спільний із Національним банком України проект по оцінці банківського сектору України направлений на аналіз поточного стану продуктивності великих та середніх банків України, виявив надлишкову регуляцію банківського сектору, беззмістовний бюрократичний контроль та звітність. Серед перспектив розвитку була встановлена необхідність впровадження цифрових технологій та безпаперових бізнес-процесів. Забезпечення впровадження передових технологій вимагало внесення поправок у нормативно-правову базу, яка регламентувала вимоги до оформлення паперової документації, підписів, фізичну верифікацію документів, архівування та звітність. Серед пріоритетних заходів були визначені:

- скасування вимог про наявність фізичного підпису;
- створення умов для віддаленої ідентифікації клієнтів;
- забезпечення електронного доступу до різних баз даних для спрощення ідентифікації та фінансового моніторингу.

Водночас на виконання п. 2 Протоколу засідання тимчасової робочої групи з питань розвитку схем електронної ідентифікації при Міжгалузевій раді з питань розвитку електронного урядування від 24.09.2015 року, Державне агентство з питань електронного урядування України направило запит щодо розгляду Національним банком України можливості запровадження сервісу BankID – проміжного вузла (хаба) автентифікації клієнтів банками України засобами систем дистанційного обслуговування. Кабінет Міністрів України також не залишився осторонь такого важливого для держави питання. У своїй Постанові «Деякі питання надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» від 30.09.2015 р. № 786 [4], Уряд рекомендував Національному банку розглянути питання щодо запровадження електронної системи ідентифікації «Bank ID», що використовує базу клієнтських даних банків, з метою ідентифікації фізичних та юридичних осіб, які бажають отримати інформацію з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно в електронному вигляді. Дані пропозиції та рекомендації були «почуті» Націо-

нальним банком України і вже в червні 2016 року він оголосив про запуск в тестовому режимі Системи BankID НБУ (далі – BankID, BankID НБУ, Система), за допомогою якої клієнтам українських банків була надана можливість отримувати адміністративні послуги через мережу Інтернет після проходження особистої ідентифікації. Ідентифікація включала в себе необхідність вводу логіну і паролю Інтернет-банкінгу, від якого через BankID могли передаватися такі дані: прізвище, ім'я, по батькові; дата народження; ідентифікаційний номер; адреса реєстрації; номер телефону; e-mail; скан-копії паспорта та ідентифікаційного номера. Функціонування єдиної національної системи електронної дистанційної ідентифікації фізичних та юридичних осіб, як клієнтів комерційних банків, для отримання послуг на Єдиному державному порталі адміністративних послуг або від суб'єктів надання адміністративних послуг було затверджене Постановою Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про Єдину національну систему електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID Національного банку України» від 30.08.2016 р. № 378 [13]. Положенням були вирішені окремі питання щодо створення та врегулювання роботи BankID НБУ:

- захист інформації в Системі;
- обмін електронними запитами щодо ідентифікації користувача та електронними підтвердженнями ідентифікації між абонентами в Системі;
- статистика роботи абонентів;
- організація функціонування Системи (структура BankID, функції служб та адміністраторів вузлів BankID та ін.);
- умови та порядок підключення користувачів до Системи BankID;
- гарантії та порядок вирішення спорів.

Таким чином на кінець 2016 року в Україні було створено дві системи віддаленої ідентифікації – BankID ПриватБанк і BankID НБУ. Причиною їх поділу було те, що провайдером у першій системі на момент створення став комерційний банк, тоді як друга система була створена на замовлення Національного банку України. Після набуття Постановою № 378 чинності, учасниками Системи BankID НБУ

стали АТ «Ощадбанк» і ВАТ «Перший Український Міжнародний Банк», подали заявки на підключення АТ «ОТП Банк», АТ «УкрСиббанк», ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank). Також до Системи були підключені Міністерство юстиції України, Єдиний державний портал адміністративних послуг Міністерства економічного розвитку і торгівлі та портал адміністративних послуг м. Львова. Що стосується BankID ПриватБанку, то сервісом могли скористатись клієнти АТ КБ «ПриватБанк», АТ «А-банк», АТ «Перший Український Міжнародний Банк», ПАТ АБ «Південний» та АКБ «Конкорд». Функціонуванню BankID в 2016 році перешкоджав ряд проблем, окремі з них залишились не вирішеними і на сьогоднішній день:

обмежений доступ до технічного забезпечення чи доступу до Інтернету у сільській місцевості;

не забезпечена безпека при передачі даних користувачу послуг BankID;

відсутність інформаційної кампанії щодо розвитку і використання Е-інструментів в Україні;

мала кількість банків, що під'єднані до Системи;

низький рівень користування Інтернет-банкінгом (наявність якого є передумовою використання BankID);

технічні проблеми з ідентифікацією громадян: в базах банків реєстрація громадян не стандартизована і може містити зайві символи, тоді сайт-клієнт може не розпізнати дані користувача і не надати йому доступ до послуг [1, с. 54].

У наступні роки система BankID постійно вдосконалювалась з метою відповідності поточним вимогам суспільства. Основний пріоритет у розвитку, при порівнянні переваг і недоліків (таблиця 1) між різними системами віддаленої ідентифікації, був наданий BankID Національного банку України як загальноукраїнській системі віддаленої ідентифікації.

НБУ при запровадженні системи BankID не лише не обмежив коло її учасників, а навпаки, проявив зацікавленість у розширенні та приєднанні до Системи максимальної кількості суб'єктів, зробивши підключення до неї абсолютно безкоштовним. Крім того, поступово почала зростати кількість послуг, викорис-

тання яких стало можливим завдяки цифровому підтвердженню особистості через BankID. Проте швидкість збільшення переліку послуг (особливо це стосувалось адміністративних послуг) все ж була недостатньою, оскільки з боку державних органів проводилась їх стандартизація, яка сповільнювала весь процес. Загалом, як державний, так і приватний сектор не призупиняли роботу з розширення варіантів використання системи, що зумовило необхідність запровадження комерційної моделі використання BankID НБУ та перегляду правової бази її функціонування.

Таблиця 1 – Відмінності BankID Національного банку України від приватних систем BankID [15]

Критерії	BankID НБУ	Приватна BankID
Створена в інтересах учасників (для всього ринку)	+	-
Створена в інтересах власника	-	+
Система може бути змінена за погодженням учасників	+	-
Правила роботи використання встановлюються регулятором	+	-
Тарифи можуть бути змінені/збільшені власником в будь-який момент	-	+
Тариф(и) встановлюються з врахуванням інтересів всіх учасників	+	-
Власник може бути змінений, незалежно від волі учасників	-	+
Система може бути передана за побажаннями / узгодженням учасників для обслуговування іншої організації	+	-
Система може бути змінена дуже швидко	-	+

Щоб люди могли прийняти і згодом використовувати BankID, вони повинні бачити для себе цінність даної системи. Ключове питання, яке ставить перед собою потенційний користувач, звучить так: Яку вигоду я отримаю, використовуючи BankID? І тільки від отриманої відповіді залежатиме те чи інше рішення стосовно Системи. Інновації (а BankID є, безперечно, інновацією), мають або покращу-

вати наявне, або створювати щось нове – віддалена ідентифікація особи у вигляді BankID може зробити і те, й інше. Звичні варіанти ідентифікації, можливо, не такі ефективні, як BankID, з точки зору безпеки та зручності використання, але люди вже знайомі з ними. Тому участь у чомусь новому і відхід від знайомого повинні бути дійсно вартими уваги громадян. Зазначимо, що популярність BankID у 2016 році була мінімальною, про що свідчить статистика. Так, на кінець 2016 року кількість електронних ідентифікацій BankID склала понад 25 тис., а її послугами скористались лише 3487 осіб. У наступні роки ефективна рекламна компанія, яка поєднувала в собі розкриття позитивних сторін даної Системи, акцент на широкі можливості віддаленої ідентифікації та простота застосування її в різних сферах сприяли істотному зростанню кількості користувачів.

Як свідчить практика, навіть найкраще нововведення приречене на забуття, якщо воно не використовується. Тому було вкрай важливо, щоб додаткові варіанти використання BankID в Україні з'явилися порівняно швидко, дозволяючи охопити критичну масу користувачів. Спочатку, як було зазначено, Система пропонувала ідентифікацію клієнтів банків з метою отримання тільки адміністративних послуг. Проте приватний сектор відразу ж зрозумів перспективи BankID, тому незабаром назріла потреба використання ідентифікації з метою отримання комерційних, банківських та інших фінансових послуг. Відповідні норми були включені до Постанови Правління Національного банку «Про затвердження Положення про Систему BankID Національного банку України» від 17.03.2020 р. № 32 [12]. Вважалося, що поступова реалізація норм цієї Постанови повинна була надати абонентам-користувачам додаткову мотивацію для підключення до системи, а також сприяти підвищенню рівня якості послуг та удосконаленню її роботи. Банки, виступаючи абонентами-ідентифікаторами отримали можливість монетизувати передавання даних на користь абонентів-надавачів послуг, які дистанційно надають комерційні послуги. Завдяки зростанню кількості абонентів-ідентифікаторів та їх клієнтів зростатиме і кількість надавачів послуг. Тарифікуватимуться лише ті операції, під час яких дані для ідентифікації клієнта були успішно передані між абонентами. Водночас сплачувати кошти

за отримані послуги повинен тільки абонент-надавач послуг абоненту-ідентифікатору [3]. У зв'язку з комерціалізацією Системи BankID НБУ, до неї Постановою Правління Національного банку України «Про затвердження Змін до Тарифів на організаційні послуги та інші види послуг (операцій), що надаються (здійснюються) Національним банком України» від 12.01.2022 р. № 2 [14] були введені відповідні тарифи на послуги, що надаються абонентам Системи (зокрема, за підключення та користування BankID).

Введення тарифів на підключення до BankID НБУ нових організацій, які надають громадянам України свої послуги віддалено, прямо пов'язано із зростаючим попитом на Систему. Якщо в 2016 році кількість електронних ідентифікацій BankID склала трохи більше 25 тис., то в 2017 році – 74 тис., в 2018 році – 224 тис., а в 2019 році – 300 тис. Загалом у 2021 році в системі було здійснено понад 30 млн. успішних електронних ідентифікацій, що в чотири рази більше, ніж за 2020 рік (7,6 млн.), та в 100 разів більше, ніж за 2019 рік. Істотне збільшення кількості користувачів у 2020 році було обумовлене пандемією COVID-19 та впровадженням в Україні електронного сервісу «Дія». Створений у вигляді мобільного додатку, сервіс надав можливість завантажити в смартфон електронні версії документів (посвідчення водія, техпаспорт, ID-картку, біометричний паспорт, студентський квиток та ін.) та отримати доступ до публічних та державних послуг. «Дія» надала своїм користувачам можливість завантажувати COVID-сертифікати, без яких переміщення по країні та за кордоном в умовах обмежень, викликаних пандемією, є неможливим. Це стало своєчасним і далекоглядним рішенням, альтернативи якому в Україні не існувало, що й зумовило зростання популярності як сервісу «Дія», так і BankID.

Отже, активному зростанню кількості абонентів сприяли зручність та затребуваність інструменту віддаленої ідентифікації та верифікації через BankID для громадян в умовах пандемії COVID-19. За даними Національного банку України, в 2021 році до Системи державної віддаленої ідентифікації приєдналося 13 банків-ідентифікаторів та 54 учасників – надавачів послуг. На кінець 1 кварталу 2022 року Система BankID нараховує 141 абонента: 40 банків-ідентифікаторів та 101 учасника – надавача послуг. На початок 2022 року

BankID перетнула межу в 110 успішних ідентифікацій користувачів за одну хвилину [5]. Зважаючи на це, упровадження тарифів на послуги для абонентів було правильним рішенням. Вважаємо, що воно дозволить продовжувати розвивати функціонал Системи і, водночас, покривати витрати на її супроводження в умовах дефіциту бюджету.

Постановою Правління Національного банку України від 12.01.2022 р. № 2 були запроваджені наступні тарифи на послуги:

- підключення до Системи абонента – 2500 грн.;
- підключення до Системи додаткового абонентського вузла – 2000 грн.;
- супроводження підключеного до Системи абонента – 600 грн. щомісяця;
- оброблення Системою кожного успішного підтвердження електронної дистанційної ідентифікації між абонентом-ідентифікатором та абонентом – надавачем послуг (платником за цією послугою є абонент – надавач послуг) – 0,10 грн. [14].

Ці тарифи встановлюються Національним банком лише для учасників BankID НБУ – банків та інших компаній, що надають комерційні послуги (тобто тарифи не стосуються користувачів – фізичних осіб). Водночас, Національний банк України залишає безоплатними послуги для абонентів, які приєдналися у статусі абонента – надавача послуг виключно для надання некомерційних послуг. Також абоненти, які приєдналися до Публічної пропозиції Національного банку на укладення договору приєднання до Системи BankID НБУ у статусі абонента – надавача послуг та/або абонента-ідентифікатора до 01 лютого 2022 року (дата набрання Постановою № 2 чинності), оплату за послугу підключення до Системи у відповідному статусі не здійснюватимуть.

Крім того, на вимогу Постанови № 32 було розроблено та прийнято окремий Порядок приєднання абонентів до Системи BankID Національного банку України та припинення їх участі в Системі, затверджений Рішенням Ради Системи BankID Національного банку України (Протокол від 26.03.2020 р. № В/57-0007/24366 [10]). Порядок визначає процедуру приєднання претендента, підключення абонентських вузлів абонентів-

ідентифікаторів та абонентів-надавачів послуг, процедуру тимчасового зупинення та відновлення роботи абонентських вузлів, а також припинення участі абонентів у Системі BankID НБУ.

Прийняття Порядку було зумовлено, зокрема, увагою регулятора до питань безпеки під час передавання даних користувачів та комплаєнс-перевірки претендентів перед підключенням до Системи BankID НБУ. В наступні декілька місяців до Порядку були внесені окремі зміни (Протоколи від 30.03.2021 р. № В/57-0007/24787, від 26.07.2021 р. № В/57-0007/61241, від 27.09.2021 р. № В/57-0007/81192). Найважливіші з них торкнулись вимог щодо дотримання претендентами норм законодавства в частині розкриття інформації про банківські або фінансові послуги, які надаються установою. Також Національний банк України:

- уточнив перелік документів, що повинні подаватися перед підключенням до Системи BankID НБУ. Зокрема, стало потрібно надати перелік електронних ключів, які планується передавати в запиті на електронну дистанційну ідентифікацію користувача;
- визначив терміни підключення абонентів до тестового середовища. Після укладення договору приєднання установа має розпочати тестування протягом шести місяців із дати прийняття рішення;
- детально описав процес підключення додаткових абонентських вузлів та порталів послуг. Відтепер для цього абоненти повинні подати відповідну заяву до Національного банку та отримати її погодження;
- оновив форму заяви про намір приєднання до Системи BankID НБУ та запровадив нову форму заяви про намір підключення додаткового абонентського вузла [9] та ін.

Як і приватний сектор, державні органи також оцінили зручність BankID і поступово докладають все більших зусиль до зростання кількості її абонентів. Так, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку прийняла Рішення «Про внесення змін до Положення про здійснення фінансового моніторингу професійними учасниками ринку цінних паперів» від 04.06.2019 р. № 307 [11]. Дане Рішення забезпечило можливість використання BankID Національного банку України професійними учасниками ринку цінних па-

перів (крім банків) – суб'єктами первинного фінансового моніторингу під час віддаленого встановлення ділових відносин/віддаленого відкриття рахунку в цінних паперах та врегулюванні взаємовідносин між суб'єктами первинного фінансового моніторингу та їх клієнтами при здійсненні дистанційної ідентифікації за допомогою BankID.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи можна відзначити, що використання Системи BankID дало населенню країни можливість підтверджувати свою особистість у цифровому вигляді більш простим способом, порівняно з іншими альтернативними способами ідентифікації. У зв'язку з величезним діапазоном доступних варіантів використання Системи, безліч різних дій можуть здійснюватися через сервіс BankID, незалежно від місця знаходження користувача та часу доби. Система BankID значно покращила взаємодію з користувачем, економить час та сприяє отриманню адміністративних (державних), фінансових, комерційних та інших послуг у мережі Інтернет юридично безпечнішим способом. Внаслідок створення в Україні електронного сервісу «Дія» і тих змін, які внесла пандемія COVID-19 у життя суспільства, використання BankID отримало величезний імпульс. Цей імпульс також позначився на кількості користувачів та успішних електронних ідентифікацій, кількість яких у 2021 році перевищила 30 мільйонів. Завдяки

мобільному використанню, система BankID увійшла у повсякденне життя українців і на сьогоднішній день, нарівні з фізичним паспортом, є найчастіше використовуваним способом ідентифікації.

Приклад України чітко показує, що персональні віддалені цифрові ідентифікації працюють і приносять велику користь як надавачам послуг, так і їх споживачам. Потенціал BankID як каталізатор цифровізації суспільства загалом є величезним. Тому на сьогодні його реалізація, розвиток законодавчої бази та підготовка необхідної інфраструктури є більш ніж доцільними. Досвід показав, що спільні колективні дії влади та банків виявилися цілком успішними.

Впровадження цифрових ідентифікацій може відбуватися швидко за наявності політичної волі та прагматичної співпраці зацікавлених суб'єктів. Якщо доступ до цифрових ідентифікацій спрощується, й існує достатньо варіантів їх використання, можна швидко досягти високого рівня прийняття систем користувачами. В Україні, наприклад, Система BankID НБУ нині регулярно й органічно використовується для отримання широкого кола послуг. BankID поступово стає частиною буденного життя українців. Система BankID також переконливо продемонструвала, що успішно впроваджена цифрова ідентифікація може стати основою для майбутніх проєктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Batiuta, A. (2017). Transformatsiia roli banku v informatsiinomu suspilstvi [Transformation of the role of the bank in the information society.]. In *Innovatsiinyi resurs sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy* (s. 53–66). Kyiv: KNEU (in Russian)
[Батюта, А. (2017). Трансформація ролі банку в інформаційному суспільстві. В *Інноваційний ресурс соціально-економічного розвитку України* (с. 53–66). Київ: КНЕУ].
2. Birch D., & Conway E. (2014). *Identity is the New Money*. London: Publishing Partnership.
3. Buhgalter.net. (2020, April 01). *Stvoreni peredumovy dlia zaprovadzhennia komertsiinoi modeli vykorystannia Systemy BankID NBU* [Preconditions for the introduction of a commercial model of using the NBU BankID System have been created]. Retrieved from <https://ibuhgalter.net/ru/news/8022> (in Ukrainian)
[Buhgalter.net. (2020, Квітень 01). *Створені передумови для запровадження комерційної моделі використання Системи BankID НБУ*. URL: <https://ibuhgalter.net/ru/news/8022>].
4. Deiaiki pytannia nadannia informatsii z Derzhavnoho reiestru rechovykh prav na nerukhome maino [Some issues of providing information from the State Register of Real Property Rights] (Ukraine), 30.09.2015, No 786. Retrieved May 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/786-2015-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

- [Деякі питання надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (Україна), 30.09.2015, № 786. Актуально на 01.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/786-2015-%D0%BF#Text>].
5. Finbalance. (2022, January 12). Systema BankID NBU: Kilkist uspishnykh identyfikatsii za 2021 rik zrosla vchetvero [NBU BankID system: The number of successful identifications in 2021 has quadrupled]. Retrieved from <https://finbalance.com.ua/news/sistema-bankid-nbu-kilkist-uspishnykh-identifikatsiy-za-2021-rik-zrosla-vchetvero> (in Ukrainian)
[Finbalance. (2022, Січень 12). Система BankID НБУ: Кількість успішних ідентифікацій за 2021 рік зросла вчетверо. URL: <https://finbalance.com.ua/news/sistema-bankid-nbu-kilkist-uspishnykh-identifikatsiy-za-2021-rik-zrosla-vchetvero>].
 6. Habrelian, A. (2018). Osoblyvosti funktsionuvannia mizhnarodnykh stratehichnykh aliانسiv v it-sferi [Features of the functioning of international strategic alliances in the IT sphere]. *Pravovi systemy*, 1-2, 490–498 (in Ukrainian)
[Габрелян, А. (2018). Особливості функціонування міжнародних стратегічних альянсів в іт-сфері. *Правові системи*, 1-2, 490–498].
 7. Habrelian, A. (2018). Perevahy ta nedoliky stvorennia mizhnarodnykh stratehichnykh aliانسiv [Advantages and disadvantages of creating international strategic alliances]. *Pravovi systemy*, 3, 601–610 (in Ukrainian)
[Габрелян, А. (2018). Переваги та недоліки створення міжнародних стратегічних альянсів. *Правові системи*, 3, 601–610].
 8. Kompleksna prohrama rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2020 roku [Comprehensive program for the development of the financial sector of Ukraine until 2020] (Ukraine), 18.06.2015, No 391. Retrieved May 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text> (in Ukrainian)
[Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року (Україна), 18.06.2015, № 391. Актуально на 01.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text>].
 9. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2021, April 12). Onovleno poriadok pryednannia abonentiv do Systemy BankID NBU [The procedure for connecting subscribers to the NBU BankID System has been updated]. Retrieved May 1, 2022, from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-poryadok-priyednannya-abonentiv-do-sistemi-bankid-nbu> (in Ukrainian)
[Національний банк України. (2021, Квітень 12). Оновлено порядок приєднання абонентів до Системи BankID НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-poryadok-priyednannya-abonentiv-do-sistemi-bankid-nbu>].
 10. Poriadok pryednannia abonentiv do Systemy BankID Natsionalnoho banku Ukrainy ta prypynennia yikh uchasti v systemi [The procedure for connecting subscribers to the BankID System of the National Bank of Ukraine and terminating their participation in the system] (Ukraine), 26.03.2020, No В/57-0007/24366. Retrieved May 1, 2022, from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poryadok_priyednannya_abonentiv_do_Sistemi_BankID_ta_pripynennia_uchasti.pdf (in Ukrainian)
[Порядок приєднання абонентів до Системи BankID Національного банку України та припинення їх участі в системі (Україна), 26.03.2020, № В/57-0007/24366. Актуально на 01.05.2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poryadok_priyednannya_abonentiv_do_Sistemi_BankID_ta_pripynennia_uchasti.pdf].
 11. Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro zdiisnennia finansovoho monitorynhu profesiinymy uchashnykamy rynku tsinnykh paperiv [On Amendments to the Regulations on Financial Monitoring by Professional Securities Market Participants] (Ukraine), 04.06.2019, No 307. Retrieved May 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0691-19#Text> (in Ukrainian)
[Про внесення змін до Положення про здійснення фінансового моніторингу

професійними учасниками ринку цінних паперів (Україна), 04.06.2019, № 307. Актуально на 01.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0691-19#Text>].

12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Systemu BankID Natsionalnoho banku Ukrainy [On approval of the Regulations on the BankID System of the National Bank of Ukraine] (Ukraine), 17.03.2020, No 32. Retrieved May 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0032500-20#Text> (in Ukrainian)
[Про затвердження Положення про Систему BankID Національного банку України (Україна), 17.03.2020, № 32. Актуально на 01.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0032500-20#Text>].
13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Yedynu natsionalnu systemu elektronnoi dystantsiinoi identyfikatsii fizychnykh i yurydychnykh osib BankID Natsionalnoho banku Ukrainy [On approval of the Regulation on the Unified national system of electronic remote identification of individuals and legal entities BankID of the National Bank of Ukraine] (Ukraine), 30.08.2016, No 378. Retrieved May 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0378500-16#Text> (in Ukrainian)
[Про затвердження Положення про Єдину національну систему електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID Національного банку України (Україна), 30.08.2016, № 378. Актуально на 01.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0378500-16#Text>].
14. Pro zatverdzhennia Zmin do Taryfiv na orhanizatsiini posluhy ta inshi vydy posluh (operatsii), shcho nadaiutsia (zdiisniuiutsia) Natsionalnym bankom Ukrainy [On approval of Amendments to the Tariffs for organizational services and other types of services (operations) provided (carried out) by the National Bank of Ukraine] (Ukraine), 12.01.2022, № 2. Retrieved May 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-22#Text> (in Ukrainian)
[Про затвердження Змін до Тарифів на організаційні послуги та інші види послуг (операцій), що надаються (здійснюються) Національним банком України (Україна), 12.01.2022, № 2. Актуально на 01.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-22#Text>].
15. Tsyhanov, O. (2018, June 13). Zastosuvannia BankID Natsionalnoho banku Ukrainy dlia dystantsiinoi identyfikatsii [Application of BankID of the National Bank of Ukraine for remote identification]. Retrieved May 1, 2022, from https://finclub.net/ua/projects/seminary-ua/download/199_3968ef895327ba76a820af7051cd1a3a.html (in Ukrainian)
[Циганов, О. (2018, Червень 13). Застосування BankID Національного банку України для дистанційної ідентифікації. URL: https://finclub.net/ua/projects/seminary-ua/download/199_3968ef895327ba76a820af7051cd1a3a.html].
16. Vlasenko M. (2019, Kviten 18). *Virtualnyi feis-kontrol. Komu i kudy vidkryvaie dostup BankID* [Virtual face control. To whom and where BankID opens access]. Retrieved from URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/04/18/37377673> (in Ukrainian)
[Власенко М. (2019, Квітень 18). *Віртуальний фейс-контроль. Кому і куди відкриває доступ BankID*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/04/18/37377673>].